

Souhrnná výkonnost ekonomiky

- **Tempu růstu české ekonomiky se v každém čtvrtletí 2011 meziročně snižovalo**

Dynamiku HDP ČR charakterizovala v roce 2011 sestupná tendence. I když tento vývoj opticky korespondoval s vývojem v Evropě, struktura růstu podle složek HDP ukázala, že významný vliv na útlum hospodářství ČR měly domácí podmínky.

HDP v reálném vyjádření, očištěný o sezónní vlivy a nestejný počet pracovních dní, se v roce 2011 zvýšil meziročně o 1,7 %. V každém čtvrtletí přitom meziroční tempo klesalo. Zatímco v 1. a 2. čtvrtletí (+2,7 %, resp. +2 %) rostla česká ekonomika rychleji než ekonomika EU (+2,4 %, resp. 1,6 %), druhá polovina roku již přinesla zpomalení české i evropské ekonomiky. Ve 3. čtvrtletí stoupl český HDP meziročně o 1,2 %, ve 4. čtvrtletí dále zpomalil na 0,6 %. Přitom ve 3. i 4. čtvrtletí rostla evropská ekonomika rychleji (+1,4 % a 0,9 %).

HDP Německa, určující svou vahou významně směr růstu v Evropě, rostl oproti ČR i EU 27 razantněji, i když i tam bylo zpomalení více než poloviční (ze silných +4,6 % a +2,9 % z první poloviny roku na +2,7 % a 2 % ve zbylých dvou čtvrtletích).

- **Mezikvartálně HDP ČR ve 3. i 4. čtvrtletí nepatrně klesl**

Mezikvartálně byl ústup české ekonomiky z růstových pozic prvního pololetí plynulejší ve srovnání s vývojem v EU. HDP ČR se ve 3. i 4. čtvrtletí snížil proti předchozímu období o 0,1 %. Přestože takovýto vývoj indikuje, že ekonomika se nachází v technické recesi, jde o nepatrný pokles, který je zatím třeba interpretovat s opatrností.¹ HDP Evropské unie naopak ve 3. čtvrtletí mezikvartálně ještě rostl o 0,3 %, ve 4. čtvrtletí pak významněji klesl (-0,3 %) stahován poklesem velkých ekonomik (Itálie -0,7 %, Velká Británie -0,2 %, Německo -0,2 %). Zejména v Německu klesl HDP výrazně proti růstu ve 3. čtvrtletí o 0,6 %.

- **„Domácí“ složky HDP jeho meziroční růst snižovaly, v kladné hodnotě ho udržel pouze zahraniční obchod**

K růstu HDP České republiky v roce 2011 přispěl výlučně pouze zahraniční obchod. Přebytek v obchodu zbožím a službami přidal meziročnímu růstu HDP 2,6 p.b., ostatní složky růst ekonomiky snižovaly - výdaje na konečnou spotřebu domácností o 0,2 p.b., výdaje vládního sektoru o 0,3 p.b.. Tempu HDP ubrala i tvorba hrubého kapitálu - investice -0,3 p.b., změna stavu zásob -0,1 p.b.

Negativní příspěvek spotřeby domácností se po čtvrtletích spíše zvětšoval (na -0,3 p.b. ve 4. čtvrtletí), u obou složek tvorby hrubého kapitálu kolísal (ve 4. čtvrtletí investice -0,4 p.b., změna zásob -0,5 p.b.). Čistý export zvýšil růst HDP ve 4. čtvrtletí o 2,3 p.b., což však bylo výrazně méně než ve 3. čtvrtletí (+3,5 p.b.).

- **Další pokles výdajů na konečnou spotřebu domácností i vládního sektoru**

Na ztrátu meziročního tempa HDP a jeho pokles v mezikvartálním srovnání působily vnitřní příčiny - výdaje na konečnou spotřebu i tvorba hrubého kapitálu reálně meziročně zeslábly, když v roce 2010 ještě rostly (+0,5 %, resp. +5,6 %). Konečná spotřeba byla v roce 2011 nižší proti roku 2010 o 0,7 %. Domácnosti zredukovaly své výdaje o 0,5 %, vládní sektor ještě výrazněji (-1,4 %).

Ve 4. čtvrtletí se soustavný a pokračující meziroční pokles celkových výdajů na konečnou spotřebu patrný během roku již dále neprohloubil, protože došlo ke zmírnění propadu vládní spotřeby (na -1,7 % z -3 % ve 3. čtvrtletí). Pokles spotřeby domácností ale pokračoval (-0,7 % oproti -0,4 % ve třetím čtvrtletí).

Mezikvartálně zůstaly výdaje na konečnou spotřebu domácností proti 3. čtvrtletí stejné, u vládní spotřeby se pokles dále prohloubil (na -1,1 % z -0,4 %). Trvá již páté čtvrtletí v řadě.

- **Nižší investice, pomalejší růst dovozu a vývozu**

Tvorba hrubého kapitálu byla proti roku 2010 nižší o 1,6 %, samotné investice o 1,2 %. Meziroční pokles investic nastal až ve druhé půli roku jako reakce na slabší ekonomickou aktivitu danou poklesem poptávky. Ve 4. čtvrtletí však nebyl tak hluboký jako v předchozím čtvrtletí, a to jak v meziročním (-1,2 % oproti -1,9 % ve

¹ Širší interpretace pádu země do recese totiž předpokládá, že dvě čtvrtletí po sobě trvající mezikvartální pokles se netýká pouze HDP, ale i zaměstnanosti.

3. čtvrtletí), tak v mezikvartálním srovnání (-0,2 % oproti -0,5 % ve 3. čtvrtletí).

I když zahraniční obchod stál v roce 2011 pouze sám za meziročním růstem HDP, proti roku 2010 jeho tempa oslabila. Zejména v případě dovozu, jehož výrazné zpomalení stvrdilo útlum české ekonomiky (v roce 2010 byla dynamika dovozů i vývozu fakticky stejná). Export se v roce 2011 zvýšil meziročně reálně o 11 %, import o 7,5 % (v roce 2010 +16 %, resp. +15,7 %).

Klíčový význam exportu pro vývoj HDP potvrdila i korelace jejich temp v jednotlivých čtvrtletích. Meziročně rostl export v 1. čtvrtletí reálně ještě o 18,5 %, ve 4. čtvrtletí už jen o 5 %. Mezikvartálně pak již v posledním čtvrtletí dovoz i vývoz poklesl (-6 %, resp. -2,6 %).

• Hrubá přidaná hodnota proti roku 2010 stoupla, ve 4. čtvrtletí meziročně stagnovala a mezikvartálně poklesla

Zdroje HDP v podobě hrubé přidané hodnoty vytvořené v odvětvích² stouply v roce 2011 o 1,5 %, tj. méně než výdajová strana HDP. Přírůstek nedosáhl ani poloviny tempa růstu hrubé přidané hodnoty v roce 2010 (+3,2 %). Během prvních tří čtvrtletí se její meziroční tempo snižovalo, ve 4. čtvrtletí došlo ke stagnaci, přičemž mezikvartálně už hrubá přidaná hodnota v české ekonomice poklesla. Rozdíl mezi jejím přírůstkem a vyšším růstem HDP tvořil příznivý vývoj salda daní z produktů, které rostlo výrazně zejména ve 4. čtvrtletí. Příčinou byly nadcházející změny daňových sazeb a z nich plynoucí strategie předzásobování.

• Pokles vládní spotřeby ve 4. čtvrtletí stejně hluboký, jako v Řecku; zadluženost jedna z nejnižších v Evropě

Restriktivní rysy vývoje většiny výdajových složek HDP jsou patrné zejména ve srovnání s EU 27. Zatímco tam spotřeba vládního sektoru v roce 2010 až do pololetí 2011 meziročně rostla a stagnovala až v posledních dvou čtvrtletích, v ČR započal pokles už ve 4. čtvrtletí 2010. Ve 3. čtvrtletí 2011 (-3 %) byl nejhlubší v Evropě po Irsku a Španělsku³. Podle dat za 4. čtvrtletí - dosud nejsou k dispozici kompletní data za všechny země - patří pokles vládní spotřeby v ČR i přes částečné zmírnění (-1,4 %) mezi tři nejvýraznější po Španělsku a Slovinsku.

Prudké mezikvartální snížení ve 4. čtvrtletí ukazuje hluboký pokles vládní spotřeby v ČR. Přitom zadluženost je jednou z nejnižších v Evropě. V roce 2010 činil v ČR hrubý konsolidovaný dluh vládního sektoru 37,6 % nominálního HDP, což bylo po Estonsku, Lucembursku, Bulharsku a Rumunsku nejméně v EU 27.

• Domácnosti v ČR omezují spotřebu jako v zemích s dluhovou krizí; investice na rozdíl od Evropy nerostly

Výrazně jiná je v ČR i intenzita poklesu výdajů domácností na konečnou spotřebu. Jejich pokles vykazaly v každém čtvrtletí 2011 meziročně kromě ČR už jen domácnosti v Irsku, Nizozemí, Portugalsku a také na Slovensku. Synchronní pokles spotřeby domácností i vládního sektoru byl pozorován po většinu roku 2011 kromě ČR pouze v zemích s výraznými rozpočtovými problémy (Irsko, Španělsko, Maďarsko, Portugalsko), v Nizozemí a aktuálně i ve Slovinsku.

Odlišný proti Evropě je v ČR i vývoj investic (tvorba hrubého fixního kapitálu). Ty v EU 27 po celý rok 2011 meziročně rostly - i když se zmírňující dynamikou -, ale v ČR s výjimkou 2. čtvrtletí klesaly. Je to odraz oslabení stavebních investic, ale i jisté opatrnosti firem v dlouhodobější alokaci prostředků.

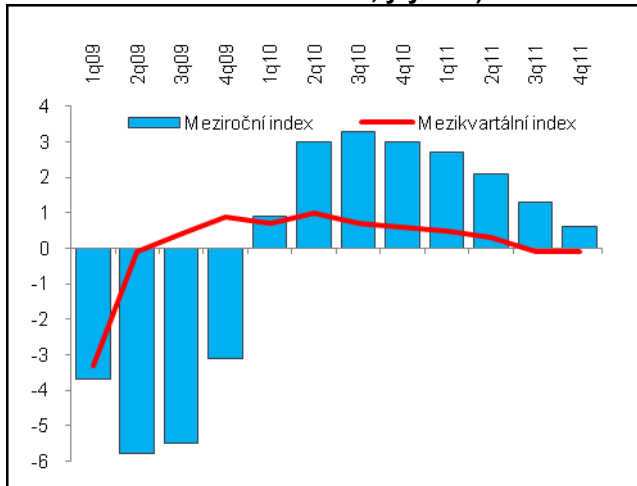
• Reálný domácí důchod nižší než HDP vlivem nepříznivého vývoje cen v zahraničním obchodě

Nepříznivý vývoj směnných relací způsobil, že ČR zaznamenala v roce 2011 z operací zahraničního obchodu ztrátu ve výši 62,3 mld. korun. O tuto částku byl vlivem vývoje cen reálný hrubý domácí důchod ČR nižší než HDP (v průměrných cenách předchozího roku). V roce 2010 byla tato ztráta národní práce na zahraničních trzích prakticky totožná (63,9 mld. korun). Tehdy však reálný hrubý domácí důchod stoupl meziročně o 1 %, zatímco v roce 2011 zůstal nezměněn. Obchodní ztráty vznikaly v posledních dvou letech každé čtvrtletí, v roce 2011 se postupně zmenšovaly. To však nemuselo být způsobeno výlučně cenovými vlivy, ale i skutečností, že toky zboží postupně slábly.

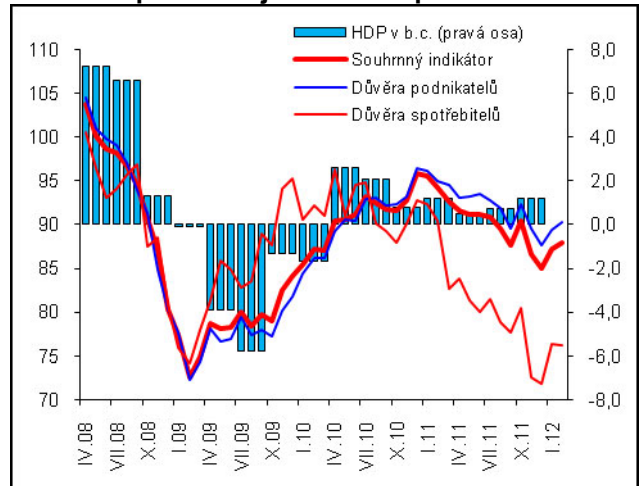
² O struktuře růstu hrubé přidané hodnoty podle odvětví více v kapitole Výkonnost odvětví.

³ Data za řeckou ekonomiku uvádí Eurostat jen do 2. čtvrtletí 2011.

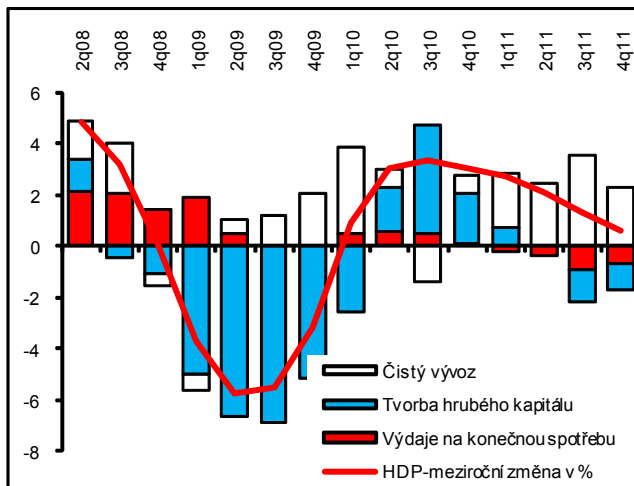
Graf č. 1 Hrubý domácí produkt (stálé ceny, sezónně očištěno, y/y v %)

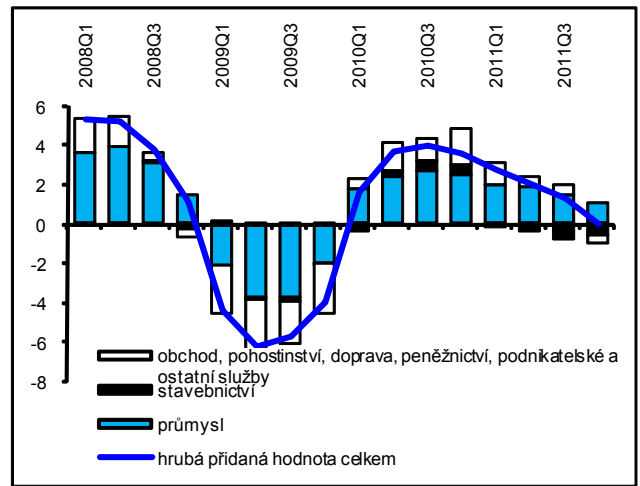
Graf č. 2 HDP (v b.c., y/y v %) a indikátory důvěry podle konjunkturálních průzkumů ČSÚ

Graf č. 3 Příspěvky výdajových složek k růstu HDP (v p.b.)

Graf č. 4 Příspěvky odvětví k růstu hrubé přidané hodnoty (v p.b.)

Pramen: ČSÚ